

Национален институт на правосъдието
"Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската
конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния
институт на правосъдието"
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Защита на собствеността – чл. 1 от Протокол № 1

към ЕКПЧ

Анна Гаврилова, адвокат, БАПЧ

гр. Пловдив, 2015 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

Обхват

на „правото на собственост“

по смисъла на чл. 1 от Протокол 1 в светлината на
българското законодателство

Съставляват „притежания“:

- **Жилища, ползвани необезпокоявано и считани за собствени дълги години, въпреки че придобиването е нищожно *ab initio* (чл. 7 ЗВСОНИ)**

Panikian (по допустимост), 10.07.1997

Velikovi and Others, 15.03.2007

- **Постройки, изградени в чужд имот, ползването на който е предоставено и толерирано от властите продължително време**

Osman, 16.02.2006

Обхват

- **Заповедите по чл. 100 от ЗТСУ (отм.)**

Kirilova and Others, 9.06.2005

- **Правото на изкупуване на държавен или общински имот при определени условия – ЗЩДОП (отм.)**

Basarba OOD, 7.01.2010; Popnikolov 25.03.2010, Stoyanov et Tabakov, 26.11.2013

- **Акции и дялове**

Shesti Mai Engineering OOD and Others, 20.09.2011

- **Лицензи за извършване на търговска дейност**

Capital Bank AD, 24.11.2005

Обхват

- **Право на ползване на данъчен кредит по ДДС**
Bulves, 22.01.2009; Business Support Centre, 18.03.2010; Nazarev and Others, 25.01.2011 и Atev, 18/03/2014 (и двете по допустимост)
- **Правото на пенсия, предвидено от националния закон**
Valkov and Others, 25.10.2011
- **Правото на упражняване на адвокатска професия**
Hinov, 14.05.2013 (по допустимост)

Обхват

- **Имуществените права, породени от реституционното законодателство за лицата, които отговарят на условията**

Обхват

Не представляват „притежания“:

- Претенции без достатъчна правна основа

Holevich, 19.07.2011 (недопустимо по чл. 1, Протокол 1); Todorov (по допустимост), 13.05.2008 – липсва основание за „легитимно очакване“. ЗОДОВ не се прилага спрямо последиците от недействителни сделки, нито българското право предвижда обезщетение, отразяващо инфлацията.

Обхват

CRASH 2000 OOD and others (no допустимост), 17.12.2013 – закупуването на земя, знаейки, че може да попада под ограниченията за защитена територия, промяната на нейното предназначение и издаването на строителни разрешения, които впоследствие са отменени, не създават право или легитимно очакване за извършване на строителство.

Общото правило за мирно ползване на собствеността

По чл. 1, ал. 1, изр. 1 Съдът е разгледал:

- **Неизпълнението/забавеното изпълнение на окончателно решение, с което се признава притежание**

Basarba OOD, Popnikolov, Stoyanov et Tabakov – неизпълнението на задължението по чл. 35(2) от ЗППДОП за инициране на приватизационна процедура след отмяна на отказа с влязло в сила съдебно решение е незаконна намеса.

Общото правило

Zaharievi, 2.07.2009 – механичното изпълнение на решение за обезщетение по ЗОСОИ с точния брой акции, но на дружество със значително по-малък капитал, е нарушило справедливия баланс.

Mancheva, 30.09.2004; Pashov and Others, 05.02.2013 – забавата в изпълнението на съдебни решения, с които са присъдени парични вземания срещу държавни учреждения нарушава правото по чл. 1 от Протокол № 1.

Общото правило

- **Дългогодишната забава на властите да предоставят дължимото съгласно заповедите по чл. 100 от ЗТСУ (отм.) имотно обезщетение за отчуждени недвижими имоти**

Състоянието на несигурност, нежеланието и дори противодействието на властите да намерят решение на проблема, са натоварили жалбоподателите с особена и прекомерна тежест, нарушила справедливия баланс между обществените интереси и закрилата на правото на мирно ползване на собствеността.

Kirilova and Others; Balezdrovi, 20.09.2011 и др.

Общото правило

- **Позитивни задължения на държавата за защита на правото на собственост**

Незаконни и произволни съдебни решения за вписване в търговския регистър нов съвет на директорите на дружество са позволили трети лица да поемат неправомерно контрол върху дружеството, засягайки правото на собственост на жалбоподателите. Производствата по българското право не са им предоставили ефективна защита срещу тези решения.

Shesti Mai Engineering OOD and Others

Общото правило

Обхватът на позитивните задължения на държавата при природни катаклизми е по-малък отколкото при опасни човешки дейности. Член 1, Протокол 1 не изисква превантивни мерки за защита на частната собственост във всички ситуации и райони, в които стават наводнения или други природни бедствия. Жалбоподателката не е твърдяла, че властите са могли да предвидят или да предотвратят последиците от пороя, нито е предоставила подробности за размера на наводнението. Не е установена причинна връзка между действия или бездействия на властите и увреждането на имуществото ѝ.

Nadzhiyska (no допустимост), 15.05.2012

Общото правило

Член 1, Протокол 1 не налага позитивно задължение за поддържане стойността на вземанията или прилагане на съобразена с инфлацията лихва към частни вземания

Holevich; Todorov

Общото правило

- **Отказ за приспадане на данъчен кредит по ДДС**

Bulves – намесата е непропорционална поради: изправността на жалбоподателя и невъзможността му да контролира доставчика си, който също е изпълнил изискванията, макар и със закъснение; автоматичния характер на отказа; липсата на ощетяване на бюджета и дори двойното плащане на дължимия данък; отсъствието на каквито и да било данни за измама.

Подобно – *Business Support Centre*

Общото правило

За разлика от това

Nazarev and Others (по ЗДДС в сила от 1.01.2007 г.) – недопустима. Националните власти са извършили цялостна преценка на обстоятелствата и са постановили обосновани решения.

Atev – недопустима, с оглед на представената съдебна практика, от която се вижда, че жалбоподателят е могъл да търси обезщетение от доставчика си с иск по чл. 45 от ЗЗД и е имал разумни изгледи да го получи.

Общото правило

- Други случаи

Таванът на пенсиите попада в границите на свободата на преценка на държавата при определяне на социалноосигурителната ѝ политика.

Valkov and Others, 25.10.2011; Hristov and Others, 3.07.2012

Общото правило

Преднамереното разрушаване на имущество без надлежен административен акт или съдебно решение представлява незаконна намеса в правото на собственост.

Osman

Лишаване от собственост и обезщетение съгласно чл. 1 от Протокол 1

- Властите са наредили събаряне на временна второстепенна постройка в съответствие с разпоредбите на вътрешното законодателство в преследване на легитимни цели и осигурен баланс на интересите.

Tashev, 19.11.2012

Контрол върху ползването на собствеността

- Решението на БНБ за отнемане на лицензията на банката е взето като мярка за контрол върху банковия сектор в страната. Тя е довела до лишаване от собственост, тъй като самата лицензия може да се счита за имущество, но при дадените обстоятелства лишаването е съставлявало основен елемент от схема за контрол върху банковата дейност. Намесата в собствеността на банката не е била придружена от достатъчно гаранции срещу произволни действия и поради това е била незаконна по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1.

Контрол върху ползването на собствеността

- На основание чл. 185, ал. 1 от НПК (отм.) и чл. 119, ал. 1, т. 6 от ЗСВ от 1994 г. (отм.), СГП е спряла изпълнението на приватизационния договор между дружеството-жалбоподател и СО за продажба на хотел, а впоследствие е разпоредила на полицията да отстрани дружеството от хотела. Поради широката и безконтролна дискреция на прокуратурата, дадена от тези разпоредби, и липсата на адекватни процедурни гаранции, намесата в собствеността не е законна по смисъла на Член 1 от Протокол No. 1.

Zlinsat, spol. s r.o., 15.06.2006

Контрол върху ползването на собствеността

- Спорните действия и пропуски, резултат от упражняването на правомощия по събирането на публични вземания и от прилагането на нормите относно принудителното изпълнение и несъстоятелността, са причинили закъснение и невъзможност за пълно изплащане на безспорни и изискуеми вземания за трудови възнаграждения и обезщетения на жалбоподателите – бивши работници и служители на рафинерия „Плама“, в нарушение на справедливия баланс.

Belev and Others, 2.04.2009; Hristova and Others, 26.06.2012

Контрол върху ползването на собствеността

- Член 1 от Протокол № 1 не забранява изземването на собственост за целите на доказването в наказателното производство, но прекомерен и неоправдан срок на задържането ѝ нарушава справедливия баланс. Установено и нарушение на чл. 13 от Конвенцията.

*Karamitrov, 10.01.2008; Petyo Petkov, 7.01.2010;
Georgi Atanasov, 7.10.2010*

Контрол върху ползването на собствеността

- По действащата към 2002 г. нормативна уредба невъзможността трето лице, което твърди, че е собственик на алкохол, отнет с наказателно постановление в изпълнение на Закона за акцизите (отм.), да обжалва мярката, съставляваща намеса в правото му на собственост, е в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 поради липсата на гаранции срещу произвол, която не може да се приеме за необходима за постигането на преследваната легитимна цел.

Microintellect OOD, 4.03.2014

Контрол върху ползването на собствеността

- Съдът приема отнемането на имущество на жалбоподателите по глава III ЗСГ (разгледано по ал. 2 на чл. 1, Протокол 1 в частта ѝ „осигуряване плащането на глоби“) за незаконна намеса поради неограничените правомощия на прокуратурата да започва, спира и отново да открива подобни производства; много рядкото прилагане на процедурата след 1989 г.; липсата в ЗСГ на пояснение кой приход е „законен“. Освен това Съдът не вижда каква легитимна цел е преследвана с намесата.

Dimitrovi, 3.03.2015